

TARGI KSIĄŻKI HISTORYCZNEJ

Czwartek 25 LISTOPADA 2021

PARTNERZY DODATKU

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

DODATEK SPECJALNY

Wierny elektorat

Wydawcy proponują i próbują kreować trendy na rynku, ale ostatnie słowo zawsze należy do czytelnika.

To było dziwne 20 miesięcy dla wydawców. Czas odwołanych imprez, spotkań autorskich prowadzonych wirtualnie na ekranach, pustych krzeseł z kartką „Nie siadać” na dyskusjach oraz dysproporcji – podczas gdy w jednym miesiącu liczba premier była ekstremalnie niska, to w innych, kiedy „dystans społeczny” się zmniejszał, premier było aż za dużo, by zdołać je wszystkie ogarnąć.

Wydawcy, niepewni przyszłości, wstrzymali oddech, narzucając sobie dyscyplinę finansową. Jednak po czasie potwierdziło się coś, co od początku w zasadzie było oczywiste – ludzie nie przestaną kupować i czytać książek, nawet zamknięci z dnia na dzień w swoich domach. Przeciwnie, znudzeni telewizją i internetem, w poszukiwaniu wytchnienia od zatrważających doniesień epidemicznych, będą czytać jeszcze więcej niż dotychczas. Choć inaczej. Na dodatek wiele zmian w czytelnich nawykach może się okazać trwałych i zostanie z nami na dobre.

Zauważalny jest wzrost sprzedaży w stosunku do lat poprzednich i z różnych analiz wynika, że mamy więcej czytelników, którzy kupują książki, także historyczne – tłumaczy Waldemar Michalski, dyrektor Targów Książki Historycznej.

Powodów jest wiele, m.in. taki, że kina i teatry długo nie działały, nawet parki były zamknięte, więc ludzie sięgnęli po książki. Potwierdzają to badania Biblioteki Narodowej, które wykazały wzrost czytelnictwa w 2020 r. Waldemarowi Michalskiemu wtóruje wydający razem z nim książki w Bellonie Zbi-

gniew Czerwiński: – Ograniczyliśmy liczbę premierowych tytułów i modyfikowaliśmy na bieżąco ofertę, a na końcu się okazało, że mieliśmy prawie 10-proc. wzrost sprzedaży w stosunku do 2019 r. Głupio to brzmi, ale pandemia nam trochę pomogła. Podobnie jest w roku 2021. Książka historyczna zawsze miała grupę swoich wiernych czytelników, ale udało się nam zainteresować także odbiorców spoza niej.

Te obserwacje potwierdza rekordowa liczba zgłoszeń do nagrody KLIO, której Zbigniew Czerwiński jest sekretarzem. – 105 wydawców zgłosiło w 2021 r. aż 288 książek. Nie mogliśmy narzekać na brak zgłoszeń – przekonuje.

Z jednej strony zarejestrowano ewidentny wzrost sprzedaży internetowej, wzrosła też popularność e-booków i audiobooków. Ale jest też druga strona medalu. Książka historyczna ma swoją specyfikę i częściej niż w przypadku innych liczy się jej forma fizyczna. Dlatego zamknięte miesiącami księgarnie wyrządziły sporo szkód wydawcom specjalistycznej literatury historycznej. – Przy publikacjach, które my wydajemy, czytelnik chce obejrzeć książkę przed zakupem. Dla niego ważna jest kwestia ilustracji, zdjęć i map – mówi Dariusz Marszałek z wydawnictwa Napoleon V, podkreślając, że musieli ograniczyć liczbę premier w miesiącu z dziesięciu do trzech-czterech i na razie sytuacja nie wróci do poprzedniego stanu. – Kiedy księgarnie są zamknięte, czytelnik musi kupować nasze książki w ciemno. A tutaj kluczem jest zaufanie, więc staramy się uważnie dobierać tytuły, układać plan sprzedaży i nie możemy się rozpraszają.

Dodajmy, że największym zainteresowaniem z oferty wydawnictwa Napoleon V cieszą się książki o polskiej historii. Ostatnim bestsellerem byli „Polacy w Hiszpanii 1808–1814” prof. Jana Laske.

Pokus i rozproszeń jest wiele, bo każdy wydawca obserwuje rynek i zastanawia się, czy mógłby skorzystać z bieżących trendów i mód czytelników. Choćby z popularności beletrystyki obozowej, książek nie stricte historycznych, ale jednak dość śmiało z historii czerpiących. Krytycy literaccy raczej surowo oceniają to zjawisko fabularyzujące okrucieństwo wojny i Holocaust, ale już wydawcy mają różne opinie, wszystko ich zdaniem zależy od jakości. – To nowy sposób pokazywania historii. Takie książki jak „Nasza pani z Ravensbrück” Marty Grzywacz czy pozycje Niny Majewskiej-Brown opowiadają o tych strasznych czasach, a jednocześnie pokazują losy kobiet, przekonując, że nie tylko mężczyźni uczestniczyli w wojnie – tłumaczy Waldemar Michalski.

Wtórzyć mu Zbigniew Czerwiński, przekonując, że o ile wydawcy mogą próbować kreować gusta czytelnice, o tyle ostateczne słowo należy do samych zainteresowanych. Podobnie widzi to Dariusz Marszałek: – O tym, co się sprzedaje, decyduje czytelnik. Nie chcę go deprecjonować, ale jeżeli z jednej strony mamy do wyboru bardzo dobre prace naukowe, a z drugiej beletrystykę sprzedającą jako coś nowego temat, który został przez historyków sto razy przepracowany, to czytelnik wybierze tę budzącą sensację fikcję. Ludzie po prostu lubią czytać bajki, tak jest nie tylko w Polsce.

Ostatnimi czasy dyskusje wywoływały nie tylko popu-

larne książki o Auschwitz, ale również pozycje o III Rzeszy czy o Słowianach, które bywają głośniejsze niż prace naukowe historyków. Jednak szef wydawnictwa Napoleon V stawia wyraźną granicę pomiędzy książką historyczną a popularną. – To są dwa odrębne światy. Czytelnik beletrystyki nie sięgnie po książkę historyczną, bo ona będzie dla niego za trudna i nie znajdzie w niej sensacji. My takich rzeczy nie wydajemy, bo zdezorientowalibyśmy naszego odbiorcę, który kojarzy nas z książkami ściśle naukowymi – mówi Dariusz Marszałek.

Stabilność i wierność to określenia, które najczęściej padają ze strony wydawców, gdy charakteryzują czytelników książki historycznej. „Nasz żelazny elektorat” – dodają. – Książki historyczne mogą się sprzedawać spokojnie, trochę wolniej, ale jednocześnie dłużej, co ma swoje zalety – zauważa Marcin Baniak z Wydawnictwa Literackiego, które słynie z literatury pięknej, ale ma też w katalogu cenionych historyków, choćby prof. Grzegorza Motykę czy prof. Andrzeja Nowaka. Czasem ryzyko się opłaca i wyniki sprzedażowe przekraczają przewidywania. Tak było choćby z niedawną biografią Józefa Becka duetu profesorów Marka Kornata i Mariusza Wołosa. – Niewiele jest wydawnictw podobnych nam profilem i wielkością, które odważyłyby się wydać tak potężną pracę naukową. A jednak spotkała się ona z zainteresowaniem i już osiągnęła bardzo dobry wynik, co więcej, wciąż się sprzedaje, wciąż są nowe zamówienia – podkreśla Marcin Baniak. I dodaje: – Czytelnik książki historycznej nieustannie obserwuje rynek i szybko dostrzeże dobrą książkę.

– Marcin Kube

Nagroda Klio 2021

Jury Nagrody KLIO po rozpatrzeniu zgłoszonych przez 105 wydawnictw 288 propozycji książek wydanych w latach 2020–2021, postanowiło przyznać następujące nagrody:

W kategorii autorskiej:

Nagrodę I stopnia w wysokości 15 000 zł otrzymuje:

- **Wojciech Szatkowski** – za książkę *Józef Oppenheim – przyjaciel Tatr i ludzi* [Muzeum Tatrzańskie, Wydawnictwo LTW]

Nagrodę II stopnia w wysokości 8 000 zł otrzymuje:

- **Tomasz Kizwalter** – za *Polska nowoczesność. Genealogia* [Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego]

Nagrodę III stopnia w wysokości 5 000 zł otrzymuje:

- **Andrzej Friszke** – za książkę *Państwo czy rewolucja. Polscy komuniści a odbudowa państwa polskiego 1892-1920* [Instytut Studiów Politycznych PAN, Wydawnictwo Krytyki Politycznej]

W kategorii monografia naukowa:

Nagrodę I stopnia w wysokości 14 000 zł otrzymuje:

- **Tomasz Kurpierz** za książkę *Henryk Sławik 1894-1944. Biografia socjalisty* [Instytut Pamięci Narodowej Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu]

Nagrodę II stopnia w wysokości 8 000 zł otrzymuje:

- **Piotr Kuligowski** za książkę *Radykalizm polistopadowy i nowoczesna galaktyka pojęć [1832-1888]* [Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS]

Nagrodę III stopnia w wysokości 5 000 zł otrzymuje:

- **Michał Przeperski** za książkę *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* [Instytut Pamięci Narodowej Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu]

W kategorii edytorskiej:

Równorzędne wyróżnienia otrzymują:

- **Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach** za książkę *Album powstańców 1863 roku z Grodziszczyczyzny* [opracowanie Aleś Sauczuk, Aliaksandr Radziuk, redakcja naukowa Wiesław Caban]

- **Wydawnictwo Instytutu Archeologii i Etnologii PAN** za serię książek *Origines Polonorum* [redaktor naukowy serii Przemysław Urbańczyk]

- **Wydawnictwo, Księgarnia, Antykwariat Górski "Filar" Kielce** za książkę *Tatry Zakopane w ilustracji Walerego Eljasza-Radzikowskiego* [autor: Radosław Kutyl]

- **Muzeum Wojska Polskiego** za książkę *Trofea Wojny Polska-Bolszewickiej 1919-1920* [autorzy: Jarosław Pych, Michał Mackiewicz]

- **Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego** za książkę *Mała encyklopedia Polonii francuskiej* [autor: Zbigniew Andrzej Judycki]

- **prof. Eugeniusz Cezary Król** za wzorową edycję naukową, opatrzenie wstępem i przypisami książki *Mein Kampf. Wydanie krytyczne* [Wydawnictwo Bellona]

W kategorii varsaviana:

Nagrodę I stopnia w wysokości 7 000 zł otrzymuje:

- **Krzysztof Mordyński** za książkę *Sny o Warszawie. Wzrywy przebudowy miasta 1945-1952* [Prószyński Media Sp z o.o.]

Nagrodę II stopnia w wysokości 5 000 zł otrzymuje:

- **Agnieszka Cubala** za książkę *Warszawskie Dzieci '44* [Prószyński Media Sp z o.o.]

Nagrodę III stopnia w wysokości 3 000 zł otrzymuje:

- **Marek Teler** za książkę *Zagadka Iny Benity. AK-tarzy kontra kolaboranci* [Wydawnictwo Bellona]

Wyłączny Mecenass
Nagrody KLIO

Mecenass Nagrody KLIO
w Kategorii Varsaviana

STOWARZYSZENIE AUTORÓW I WYDAWCÓW
COPYRIGHT POLSKA

Organizatorami Nagrody Klio są: **Porozumienie Wydawców Książki Historycznej i Fundacja Historia i Kultura**

ORGANIZATORZY TARGÓW

PARTNERZY

Wielka**HISTORIA**.pl

ZARZĄD TRANSPORTU MIEJSKIEGO
W WARSZAWIE

PATRONI HONOROWI

PATRONI MEDIALNI

Patronat Narodowy
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
Andrzeja Dudy
w Stulecie Odzyskania Niepodległości

Honorowy Patronat Ministerstwa
Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

MECENAS TARGÓW

Przeciwko własnemu narodowi

Jak stwierdzał kilka miesięcy po wprowadzeniu stanu wojennego I sekretarz Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, premier PRL i szef Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego Wojciech Jaruzelski 13 grudnia „Zniweczone zostały plany kontrrewolucji odnoszące się nie tylko do naszego kraju, ale do całej wspólnoty socjalistycznej, plany ugodzenia w ZSRR”.

DR GRZEGORZ MAJCHRZAK,
HISTORYK, BIURO BADAŃ
HISTORYCZNYCH IPN

O sławiony rzecznik prasowy rządu Jerzy Urban stwierdzał zaś – w korespondencji wewnętrznej – że jego celem była atomizacja społeczeństwa. Miliony przeciwników komunizmu działające razem były dla niego śmiertelnym zagrożeniem, natomiast te same miliony, ale działające od siebie niezależnie, nie stanowiły już takiego zagrożenia. Oczywiście w propagandzie przyczyny stanu wojennego wyglądały zupełnie inaczej i przez lata się zmieniały – od zapobieżenia rzekomo niszczącym kraj strajkom czy wręcz anarchii i konfrontacji, do której miała dążyć NSZZ Solidarność, po umożliwienie porozumienia się władzy z opozycją przy okrągłym stole... Do dzisiaj związane są z nim dwa główne mity. Pierwszy, że był rzekomo „mniejszym złem”, a drugi, iż miał zapobiec groźbie sowieckiej interwencji. Tymczasem autorem określenia „mniejsze zło” nie był wcale Jaruzelski, co więcej, termin ten nie odnosił się – przynajmniej pierwotnie – do stanu wojennego. Jako pierwszy użył go w sierpniu 1980 r. ówczesny I sekretarz KC PZPR Edward Gierk i miał na myśli zgodę na utworzenie niezależnych od władz związków zawodowych. Było to jednak jedynie chwilowe, taktyczne ustępstwo i w kolejnych miesiącach władze PRL przygotowywały się do odzyskania utraconych pozycji. Dopóki na czele partii stał jednak Stanisław Kania, który we wrześniu 1980 r. zastąpił na tym stanowisku Gierka, stawiano na wariant administracyjny – działania Służby Bezpieczeństwa w celu przejęcia kontroli nad NSZZ Solidarność, wkomponowanie jej w system. Kiedy jednak na tym stanowisku zastąpił go (w październiku 1981 r.) Wojciech Jaruzelski, wariant siłowy stał się nieunikniony.

Po raz pierwszy zaproponowało go Ministerstwo Spraw Wewnętrznych jeszcze w trakcie strajków z sierpnia 1980 r. Władze polityczne nie zdecydowały się jednak na takie rozwiązanie kryzysu. Jednak szybko – w październiku tego roku – powrócono do przygotowań do niego. W tym też miesiącu powstała pierwsza lista osób przewidzianych do internowania. Na początku następnego miesiąca, 4 listopada, na posiedzeniu Komitetu Obrony Kraju (organu Rady Ministrów, decydującego w latach 1967–1983 w kwestiach obronności i bezpieczeństwa państwa) Jaruzel-

ski (w tym czasie jeszcze „tylko” minister obrony narodowej) poinformował nawet, że został przygotowany „zestaw niezbędnych aktów prawnych dotyczących stanu wojennego”. Planu stanu wojennego udoskonalano w kolejnych miesiącach, m.in. zrezygnowano z koncepcji jego wprowadzenia na obszarze województwa lub kilku województw. Po sierpniu 1980 r., a przed grudniem 1981 r., kilkakrotnie władze PRL – na różnych szczeblach – przymierzały się do sięgnięcia po rozwiązanie siłowe. Po raz pierwszy już w listopadzie 1980 r., w związku z tzw. kryzysem rejestracyjnym, który został wywołany rejestracją związku w październiku tego roku przez sąd wojewódzki, ale z zasadniczymi – niezgodzonymi ze związkowcami – zmianami w jego statucie. Z kolei najpoważniejsza przymiarka do stanu wojennego miała miejsce we wrześniu 1981 r., po pierwszej turze I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ Solidarność.

Tym, co przez wiele miesięcy powstrzymywało kierownictwo PZPR przed wprowadzeniem stanu wojennego, była obawa przed reakcją Polaków. Dlatego też od marca 1981 r. skoncentrowano się głównie na działaniach propagandowych i socjotechnicznych, w celu zmniejszenia poparcia dla Solidarności i ewentualnego oporu w przypadku sięgnięcia przez władze po rozwiązanie siłowe. Stan wojenny był przygotowywany w ścisłej współpracy ze Związkiem Radzieckim. O skali tej współpracy świadczy m.in. fakt, że najbardziej znany po 13 grudnia 1981 r. dokument, czyli obwieszczenie o jego wprowadzeniu, wydrukowano (w sierpniu 1981 r.) w drukarni Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego przy Radzie Ministrów ZSRR, a na sugestie sowieckich towarzyszy „wprowadzono kilkanaście poprawek [...] dotyczących listernictwa i szaty graficznej”... Warto w tym miejscu przypomnieć, że w ramach przygotowań do stanu wojennego rozważano również różne warianty rozwoju sytuacji w kraju po jego wprowadzeniu. I co najmniej od połowy marca 1981 r. w tym najbardziej niekorzystnym dla peerelowskich władz (Solidarność w odpowiedzi na działania siłowe władz organizuje strajk generalny, część protestujących wychodzi na ulice, w czasie demonstracji atakowane są gmachy komitetów partii i władz administracyjnych) zakładano, że „nie wyklucza się pomocy wojsk Układu Warszawskiego”. Jednocześnie „czynnik radziecki” używano – nie wprost – jako straszaka na Solidar-

5 grudnia – na posiedzeniu Biura Politycznego KC PZPR zaakceptowano wprowadzenie stanu wojennego, pozostawiając W. Jaruzelskiemu wybór najlepszego momentu. Natomiast formalną decyzję podjęła w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r. Rada Państwa, która zresztą zebrała się już po północy w kilka godzin po uruchomieniu całej maszyny stanu wojennego. Na zdjęciu: telewizyjne wystąpienie **Wojciecha Jaruzelskiego** 13 grudnia 1981 r.

ność czy, szerzej, Polaków, celowo podsycając ich obawy przed ewentualną interwencją wojsk Układu Warszawskiego na czele z Armią Czerwoną.

Ta, o ile groziła Polsce, to pod koniec 1980 r., ewentualnie na początku 1981 r. Później takiego zagrożenia już jednak nie było, o czym doskonale wiedzieli ludzie stojący na czele PZPR i państwa – przyznał to nawet, składając wyjaśnienia w procesie autorów stanu wojennego w 2011 r., Stanisław Kania. I dodawał: „Wydaje się pewne, że radziecka interwencja mogłaby zastąpić tylko wówczas, gdyby w Polsce dokonywał się przewrót ustrojowy i nastąpiło zerwanie więzi z Układem Warszawskim, czy też gdyby doszło do załamania operacji stanu wojennego z tragicznymi skutkami”. Doskonale się bowiem orientował, że ewentualna interwencja oznaczałaby dla Związku Radzieckiego duże koszty gospodarcze, polityczne i militarne. Koszty zbyt duże, co zresztą dobitnie wynika z dokumentów sowieckich. Wiedział to również Wojciech Jaruzelski, który jednak praktycznie do ostatniej chwili starał się uzyskać od Sowietów gwarancję, że w przypadku niepowodzenia operacji wprowadzenia stanu wojennego ci udzieli mu „bratniej pomocy”. Ci, owszem, naciskali – nieraz brutalnie – na siłowe zakończenie „polskiego kryzysu”, ale rękoma Polaków, bez ich udziału. Paradoksalnie taka ich postawa opóźniała przysłowiowe naciśnięcie guzika przez Jaruzelskiego.

Tak na marginesie ten zabieg nie tylko o ewentualne wsparcie w pacyfikowaniu niepokornej części społeczeństwa, ale też o alibi dla takiego działania. Otóż w trakcie posiedzenia komitetu ministrów obrony narodowej państw członkowskich Układu Warszawskiego w Moskwie w dniach 1–4 grudnia 1981 r. jego wysłannik – wiceminister obrony narodowej Florian Siwicki – zgłosił specjalną poprawkę do komunikatu końcowego, zawierającą niedwuznaczną sugestię, że Polsce może grozić interwencja wojskowa sojuszników o treści: „Komitet ministrów obrony wyraził swoje zaniepokojenie rozwojem wydarzeń w PRL, które wywołane zostały przez wywrotowe działania sił antysocjalistycznych, które powodują trudności w wypełnianiu zobowiązań sojuszniczych Zjednoczonych Sił Zbrojnych Państw Układu Warszawskiego i powodują konieczność podjęcia odpowiednich kroków w celu zapewnienia bezpieczeństwa wspólnoty w socjalistycznej Europie”. Co ciekawe – wbrew staraniom sowieckich wojskowych oraz oczywiście samego Siwickiego – wobec sprzeciwu strony węgierskiej, a przede wszystkim rumuńskiej (taką poprawką została ostatecznie odrzucona). Dziwnym zbiegiem okoliczności gniewny komunikat w podobnym tonie wydała później Moskwa. Warto w tym miejscu przypomnieć, że otoczenie Wojciecha Jaruzelskiego przed pierwszą „wolną”, ósmą rocznicą stanu wojennego

poszukiwało w Moskwie dokumentów, które miały świadczyć o zagrożeniu sowiecką interwencją. Oczywiście bezskutecznie.

Od października 1981 r. poszukiwano pretekstu dla wprowadzenia stanu wojennego. To wówczas minister spraw wewnętrznych Czesław Kiszcak nakazywał swoim podwładnym „wpuszczanie przeciwnika w malinę”, „stawianie wroga w kompromitującym położeniu”, „utrzymywanie atmosfery napięcia” oraz „podgrzewanie nastrojów, gdyż kolejne strajki mogą dać pretekst do wprowadzenia stanu wojennego”. Była to zresztą kontynuacja prowadzonej wobec Solidarności przez Służbę Bezpieczeństwa – co najmniej od grudnia 1980 r. – taktyki „odcinkowych konfrontacji”. Ostatecznie głównym pretekstem dla wprowadzenia stanu wojennego stało się nieformalne posiedzenie Prezydium Komisji Krajowej i przewodniczących zarządów regionów w Radomiu z 3 grudnia 1981 r., którego starannie dobrane fragmenty (mające świadczyć o tym, że związek – na czele z umiarkowanym Lechem Wałęsą – rzekomo porzucił drogę dialogu i dąży do konfrontacji z władzami) wyemitowano w radiu i telewizji, a później eksploatowano w prasie. Dwa dni później – 5 grudnia – na posiedzeniu Biura Politycznego KC PZPR zaakceptowano wprowadzenie stanu wojennego, pozostawiając W. Jaruzelskiemu wybór najlepszego mo-

mentu. Natomiast formalną decyzję podjęła w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r. Rada Państwa, która zresztą zebrała się już po północy w kilka godzin po uruchomieniu całej maszyny stanu wojennego – rozkaz rozpoczynający akcję „Synchronizacja”, czyli działania MSW w ramach operacji wprowadzenia stanu wojennego, został przekazany do komendantów wojewódzkich MO mniej więcej dziewięć godzin wcześniej. Nakazywał on zresztą rozpoczęcie pierwszych działań (blokady łączności telefonicznej oraz zajęcia budynków Polskiego Radia i Telewizji Polskiej) pół godziny przed formalnym wprowadzeniem stanu wojennego.

Stan wojenny nie rozwiązał żadnego z problemów Polski. Pozwolił jednak przywódcom PZPR utrzymać przez następne kilka lat władzę. Tak na marginesie to właśnie za jego wprowadzenie Wojciech Jaruzelski otrzymał w 1983 r. – zresztą już po raz drugi – Order Lenina. Poprzednim uhonorowano go w 1969 r., po zdławieniu przez wojska Układu Warszawskiego – w tym ludowe Wojsko Polskie – Praskiej Wiosny w sierpniu 1968 r. Natomiast sam stan wojenny – nie wdając się w rozważania, czy był do uniknięcia w 1981 r., czy też nie – był dla Polski i Polaków czasem straconym, czasem dziesiątek tysięcy osób pozbawionych wolności oraz setek tysięcy represjonowanych w inny sposób. Z pewnością najgorszym okresem w historii Polski Ludowej, po mrocznych czasach stalinizmu.

Miedzy prawdą a propagandą, czyli trwałość mitu „mniejszego zła”

„[...] używać strasza interwencji, koncentracji wojsk na granicy, że już mogą wejść wojska nie tylko radzieckie, ale czeskie, niemieckie” – nakazywał z końcem listopada 1981 r. nadzorujący bezpieczeństwo Czesław Kiszczak.

Mit „mniejszego zła” ukuty w partyjnych gabinetach okazał się trwalszy niż PRL.

DR HAB. FILIP MUSIAŁ,
HISTORYK, POLITOLOG,
DYREKTOR ODDZIAŁU IPN
W KRAKOWIE

O koliczności wprowadzenia stanu wojennego są jednoznaczne. Ekipa Wojciecha Jaruzelskiego dzięki zbrojnemu sterroryzowaniu społeczeństwa złamała kręgosłup Solidarności. Robiła to po to, by utrzymać władzę i spacyfikować wolnościowy zryw, który mógł skończyć się kolejną – po „odwilży” – liberalizacją systemu komunistycznego. Jednocześnie Jaruzelski, naciskany przez Moskwę, żądającą opanowania sytuacji, musiał podejmować działania samodzielnie, bez realnego poparcia „czerwonego brata”. Chociaż prosił Kreml o zbrojną interwencję, na wypadek gdyby sam sytuacji nie opanował, uzyskał odpowiedź negatywną. Kreml z końcem 1981 r. nie dopuszczał myśli o ugaszeniu solidarnościowego pożaru w Polsce przy użyciu Armii Czerwonej.

Propagandowe „mniejsze zło”

Pod koniec 1981 r. komunistyczne media ogniskowały działania propagandowe wokół dwóch głównych tez. Pierwszą było ukazywanie Solidarności i jej liderów jako „podpalaczy” Polski czy pospolitych przestępców. Drugim przedstawianiem Jaruzelskiego jako dążącego do zapewnienia stabilności w PRL obrońcy ładu i porządku. W wymiarze oficjalnym przed działaczami Solidarności, a w sferze propagandy nieoficjalnej – przed sowiecką interwencją.

Ten ostatni element był osią, wokół której zbudowano mit „mniejszego zła”. W uproszczeniu oznaczał on, że wprowadzenie stanu wojennego uratowało PRL przed Sowietami. Słowem – było być może złem, ale mniejszym, zapobiegającym większemu złu, jakim byłaby pacyfikacja kraju w wyniku działań zewnętrznych.

Ta propagandowa konstrukcja, jak dzisiaj wiemy, była kłamliwa. Gdy Jaruzelski prowadził rozmowy z marsz. Kulikowem, zabiegając o sowiecką interwencję, gdyby podległe mu służby nie opanowały sytuacji po wprowadzeniu stanu wojennego, jego ekipa realizowała propagandową kampanię straszenia groźbą wkroczenia wojsk sowieckich. A wszystko po to, by zdławić „antypaństwową” solidarnościową „ekstremę”.

Jaruzelski nawoływał więc: „społeczeństwo musi być przekonane, że robimy wszystko właśnie po to, aby [...] stanu konfrontacyjnego nie było”. Moskwie zaś tłumaczył: „Na tę akcję idziemy pod hasłem »ratowania Ojczyzny«, »ratowania narodu«. Wtórwał mu minister obrony narodowej Florian Siwicki, nawołując: „Od dziś zacząć artylerijskie przygotowanie propagandowe społeczeństwa. Bez osłonek pokazywać kontrrewolucyjną działalność”.

Przygotowując się do wprowadzenia stanu wojennego, ekipa Jaruzelskiego usiłowała

psychiczne, chaos i demoralizacja przybrały rozmiary klęski, awanturnikom trzeba skrepić ręce”.

Narracja układana zgodnie ze schematem: awanturnicza Solidarność vs. odpowiedzialna, szukająca kompromisu partia komunistyczna, była jedną z odsłon ówczesnej kampanii propagandowej. Drugą była próba wytworzenia przekonania o powszechnym poparciu społecznym dla działań Jaruzelskiego. Rzecznik rządu Jerzy Urban opowiadał więc, że „wprowadzenie stanu wojennego w grudniu uzyskało aprobatę lub zrozumienie dwóch trzecich

” Gdy Jaruzelski prowadził rozmowy z marsz. Kulikowem, zabiegając o sowiecką interwencję, gdyby podległe mu służby nie opanowały sytuacji po wprowadzeniu stanu wojennego, jego ekipa realizowała propagandową kampanię straszenia groźbą wkroczenia wojsk sowieckich

jednocześnie przekonać społeczeństwo, że władze PRL dążą do porozumienia. Tłumaczono, że puste półki w sklepach są wynikiem strajków, a więc winę za ten stan rzeczy ponosi Solidarność, która – w narracji propagandowej – bez oglądania się na konsekwencje polityczne i międzynarodowe eskalowała konflikt z władzą. Usiłowano zbudować obraz, w którym realizujący własne interesy przywódcy Solidarności pograżali kraj w chaosie, podczas gdy zorientowana na interes narodowy partia starała się ratować państwo. Takie tezy były obecne w oficjalnej narracji już od wiosny 1981 r. To w ramach tak prowadzonej kampanii już od końca 1980 r. relacjonowano strajki niezależnego związku w taki sposób, by móc zrzucać odpowiedzialność za sytuację gospodarczą w PRL na tych, którzy usiłowali walczyć o wolności obywatelskie i suwerenność państwową. A jednocześnie ukazywać ich jako awanturników i warcholów. Korzystano przy tym z doświadczeń propagandowych z poprzednich społecznych buntów – Czerwca 1956, Marca 1968, Grudnia 1970 czy Czerwca 1976.

To dlatego, informując o wprowadzeniu stanu wojennego, Jaruzelski podkreślał: „Atmosfera niekończących się konfliktów, nieporozumień, nienawiści sieje spustoszenie

go przekazu – już jesienią 1981 r. Początkowo groźby rzekomej sowieckiej interwencji miały służyć zastraszeniu społeczeństwa. Z czasem jednak zaczęło dominować inne przesłanie: wprowadzenie stanu wojennego miało być dowodem na „patriotyzm” Jaruzelskiego. Mieliśmy, jako wspólnota państwowa, postrzegać przywódcę PZPR jako męża opatrności, który uchronił nas przed Sowietami. Zderzenie tych tez z historycznymi faktami jest wstrząsającym świadectwem skali zakłamania komunistycznego systemu. I instrumentalizacji jednego z największych dramatów polskiego społeczeństwa w XX wieku dla korzyści wąskiej grupy aparatczyków rządzących PRL.

Ta kłamliwa teza trafiła w 1981 r. na podatny grunt. Wydaje się, że znacząca część polskiego społeczeństwa uważała wówczas groźbę interwencji za realną. Trudno się temu dziwić po doświadczeniach z Berlina w roku 1953, Budapesztu z roku 1956 czy Pragi z roku 1968. Przy deficycie niezależnej informacji mieszkańcy PRL nie mogli wiedzieć, że interwencja, która być może wchodziła jeszcze w grę w 1980 r., rok później została przez Moskwę uznana za niedopuszczalną.

Drugie życie komunistycznego mitu

Co ciekawe, propagandowa narracja z 1981 r. przeżyła upadek systemu komunistycznego. W listopadzie 1989 r., a więc już po powołaniu rządu Tadeusza Mazowieckiego, specjalny zespół w Kancelarii Prezydenta Jaruzelskiego – tworzyli go ludzie z KC PZPR, MON, MSW i prokuratury – przygotował kompleksowe wytyczne związane ze zbliżającą się ósmą rocznicą wprowadzenia stanu wojennego. Formułując „założenia taktyczne”, propagandyści podkreślali, aby „łączyć rzeczową analizę przyczyn wprowadzenia stanu wojennego z ukazywaniem tego, w jaki sposób przerwanie groźnych wydarzeń z 1981 r. umożliwiło późniejsze porozumienie, a w efekcie Okrągły Stół i głęboką transformację systemu politycznego Polski. Szczególnie mocno powinien być wyeksponowany motyw »mniejszego zła«”. Widać tu zatem próbę wzmacniania także fałszywej tezy o dążeniu Jaruzelskiego do demokratyzacji Polski. Tymczasem zupełnie nie o to chodziło w 1989 r. Pierwszy sekretarz KC PZPR nie chciał zmiany systemu, tylko utrzymania władzy, ale to temat na inną opowieść.

Wspomniany zespół, podtrzymując koncepcję z 1981 r., zalecał, by przekonywać, że „zasadniczym celem stanu wojennego było przywrócenie wartości, które zostały określone w porozumieniach robotniczych z sierpnia-wrzesnia 1980 r., przeciwko którym zwrócił się nieokiełznany ruch strajkowy, który zagrażał państwu i społeczeństwu”.

W odniesieniu do rzekomej groźby interwencji sowieckiej proponował, by podtrzymać kłamliwą tezę o tym, że była ona realna, dodając, że gdyby do niej doszło, PRL „stałaby się areną nie tylko krwawych walk, nawet przy udziale wojsk sąsiednich [...], ale i powodem destabilizacji sytuacji politycznej w Europie”.

O Jaruzelskiego dbali także „towarzysze sowieccy”, dla których był on gwarantem, że zapoczątkowane po kontraktowych wyborach zmiany być może da się jeszcze okiełznać, a może nawet odwrócić... Zatem, gdy w listopadzie 1989 r. premier Tadeusz Mazowiecki składał wizytę w Moskwie, usłyszał od premiera ZSRS Nikołaja Ryzkowa ostrzeżenie: „Dochodzą do nas informacje, że w ósmą rocznicę wprowadzenia stanu wojennego określone siły chcą podgrzać sprawę, głównie przeciwko Jaruzelskiemu i PZPR. [...] teraz cios w PZPR i personalnie w generała Jaruzelskiego nie byłby dobry dla pracy rządu koalicyjnego w Polsce”.

Co interesujące, podobnie postrzegał sytuację Andrzej Drajewicz, pierwszy niekomunistyczny szef Radiokomitetu (tj. ówczesnych władz państwowego radia i telewizji). W 1989 r. wydał on instrukcję nakazującą, aby wobec Jaruzelskiego „wstrzegać się jakichkolwiek ataków personalnych, a zwłaszcza ewentualnych prób dezawuowania osoby prezydenta PRL”.

W kleszczach kłamstwa

Wynikająca z kilku przyczyn uległość strony opozycyjnej wobec reprezentantów komunistycznego reżimu, którzy w kontraktowych wyborach ponieśli sromotną klęskę, stała się już przedmiotem wielu tekstów i analiz. W tym niezrozumiałym dla wielu ówczesnych obserwatorów, a dzisiaj historyków czy politologów, głębokim samograniczeniu się czy autocenzurze, która sprowadzała się do ucieczki od triumfalizmu po wygranych wyborach, a potem de facto do spawalniczych zmian i zapewnienia komunistom możliwości pozostania w politycznej grze – możemy upatrywać źródeł troski o wizerunek Jaruzel-

skiego. Warto zatem zwrócić uwagę na fakt, że budowany w 1989 r. (i później) mit Jaruzelskiego jako rzekomego bohatera demokratyzacji PRL i jej transformacji w III RP, jak się wydaje, wzmocnił kłamliwy mit „mniejszego zła”. Uwiarygodnił bowiem komunistycznego przywódcę.

Wydawałoby się, że prawda o rzeczywistych przyczynach stanu wojennego jest powszechnie znana. Jest to jednak błędne przekonanie. W 2016 r. w 35. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego dwie pracownice CBOS i Kantar przeprowadziły badania społeczne, których wyniki są porównywalne, dając nam dość przynębiający obraz. Prawidłową datę wprowadzenia stanu wojennego potrafiło podać 42 proc. (wg badania Kantara), 44 proc. (wg badania CBOS) respondentów. Samo to wiele nam mówi o społecznej świadomości historycznej.

Bardziej niepokojące są odpowiedzi na pytanie dotyczące zasadności wprowadzenia stanu wojennego. Wciąż bowiem znacząca liczba respondentów – 41 proc. (wg CBOS), 43 proc. (wg Kantara) – uznaje tę decyzję za uzasadnioną. Za nieuzasadnioną uznaje ją 28 proc. (wg Kantara) i 35 proc. (wg CBOS) badanych. Reszta respondentów nie ma zdania w tej kwestii. Obiecujące jest jedynie to, że młodszy ludzie są wobec stanu wojennego bardziej krytyczni, niż osoby powyżej 50. roku życia. To może skłaniać do tezy, że ci, których bezpośrednio nie dotknęła komunistyczna propaganda, którzy nią nie nasiąknęli, są bardziej niezależni w swych ocenach.

Propaganda sprzed czterdziestu lat była bowiem skuteczna. Dowodem może być to, że 57 proc. respondentów (wg Kantara), a 34 proc. (wg CBOS) uznawało w 2016 r., że wprowadzenie stanu wojennego uchroniło nas przed sowiecką czy, ogólniej, obcą interwencją.

Nie tylko w tym przypadku pamięć społeczna czy historyczna świadomość pozostają w otwartej sprzeczności z historyczną prawdą. Jednak ten przypadek ma znaczenie wyjątkowe – dotycząc jednego z najbardziej dramatycznych przeżyć pokoleń Polaków żyjących w PRL, ukazuje, jak bardzo jesteśmy wciąż spętani więzami komunistycznej propagandy. Od stanu wojennego minęło lat czterdzieści, od 1989 roku – ponad trzydzieści, a my wciąż nie wyzwoliliśmy się spod historycznej narracji narzuconej nam przez komunistycznych aparatczyków rządzących Polską w sowieckim interesie.

Lista targowych wystawców

TARGI KSIĄŻKI HISTORYCZNEJ	numer stoiska	KRYTYKA POLITYCZNA	13a	POLSKIE RADIO	76	Wydawnictwo M	2	Muzeum Kresów i Ziemi Ostrowskiej w Ostrowi Mazowieckiej	59
Agencja Mienia Wojskowego	I, 58	KSIAŻKI W DOBREJ CENIE	III, 44	PRZEGŁĄD Oratio Recta	27	WYDAWNICTWO MIEJSKIE POSNANIA	18	Muzeum Łazieniki Królewskie	59
Alma-Press	67	Książnica Pruszkowska im. H. Sienkiewicza	26	REBIS Dom Wydawniczy	69	Wydawnictwo NapoleonV	10	Muzeum Mazowieckie w Płocku	59
AVALON	78	Książnica Słowiańska	2a	SKARPA WARSZAWSKA	30	WYDAWNICTWO NAUKOWE MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI W WARSZAWIE	52	Muzeum Mazowska Zachodniego w Żyrardowie	59
BELLONA	V, 34	Księgarnia na Tłomackiem	31	Stowarzyszenie Wydawców Katolickich	16	WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN	74	Muzeum Narodowe w Warszawie	59
BIAŁY KRUK	38	Księgarnie Świat Książki	33	SW CZYTELNIK	72	Wydawnictwo Naukowe UAM w Poznaniu	47	Muzeum Romantyzmu w Opinogórze	59
BIBLIOTEKA NARODOWA	24	KSIEŻY MEYN DOM WYDAWNICZY	55	TAKTYKA I STRATEGIA	73	Wydawnictwo Neriton	3	Muzeum Sopotu	59
Biblioteka Wolności – Veritatis Splendor	65	MAGIA SŁOWA	1	TEOLOGIA POLITYCZNA	13	Wydawnictwo Nowej Konfederacji	11	Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie	59
Biuro Handlowe Comax	22	Muzeum Dułag 121 w Pruszkowie	25	TETRAGON	78	WYDAWNICTWO PROHIBITIA	71	Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie	59
BROŃ BIAŁA	35	Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego	46	TOWARZYSTWO NAUKOWE KUL	45	Wydawnictwo REPLIKA	12	Muzeum Zamkowe w Malborku	59
Coryllus.pl	8	Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej	51	Vesper	10a	WYDAWNICTWO RM	9	Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku	59
DIALOG	74	MUZEUM WARSZAWY	66	Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego	48	WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU RZESZOWSKIEGO	49	Muzeum Ziemi Mińskiej w Mińsku Mazowieckim	59
DOMINIKAŃSKIE WYDAWNICTWO W DRODZE	57	MUZEUM WOJSKA POLSKIEGO	36	Wydawnictwo ARKADY	39	WYDAWNICTWO WEKTORY	61	Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy	59
FUNDACJA HISTORIA	74	MUZUEM WOJSK LĄDOWYCH W BYDGOSZCZY	60	WYDAWNICTWO CAPITAL	63	WYDAWNICTWO ZONA ZERO	41	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	59
FUNDACJA HISTORYCZNA LOTNICTWA POLSKIEGO	32	Mówią Wieki	62	WYDAWNICTWO CM	23	ZAMEK KRÓLEWSKI W WARSZAWIE - MUZEUM	56	Prywatne Muzeum Regionalne Prus-Wiśniowskich	59
INSTYTUT „POLONIKA”	5	MULTIBOOK.PL	71	Wydawnictwo DIG	7	ŻYDOWSKI INSTYTUT HISTORYCZNY IM. EMANUELA RINGELBLUMA	31	Stowarzyszenie Muzealników Polskich	59
INSTYTUT DZIEDZICTWA MYŚLI NARODOWEJ IM. ROMANA DMOWSKIEGO I IGNACEGO JANA PADAREWSKIEGO	21	Myśl Polska	42	WYDAWNICTWO FRONDA	41	HISTORIA BEZ TAJEMNIC	30	SALON ANTYKWARYCZNY numer stoiska	numer stoiska
INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK	4	OFICYNA WYDAWNICZA VOLUMEN	14	WYDAWNICTWO GRAF_IKA	77	Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Opolu	59		
Instytut Pamięci Narodowej	II, 53, 54	OSDW AZYMUT	74	WYDAWNICTWO KAMELEON	75	Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Stargardzie	59		
INSTYTUT PILECKIEGO	28	OŚRODEK "PAMIĘĆ I PRZYSZŁOŚĆ"	43	WYDAWNICTWO LIRA	17	Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w Warcie	59		
Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk	40	Ośrodek KARTA	29	WYDAWNICTWO LITERACKIE	70				
INSTYTUT WYDAWNICZY PAX	19	PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY	68	WYDAWNICTWO ŁTW	37			Antykwariat Conrada11	VI, 20
KARABELA	6	PETRUS-LIBRI Artystyczna Pracownia Wydawnicza	15					Antykwariat Piotruś Pan	IV
		POLSKA KSIĘGARNIA NARODOWA	64					Antykwariat Warszawski	IV
								Antykwariaty Książka dla Każdego	VI, 20

Spotkania towarzyszące Targom Książki Historycznej

CZWARTEK, 25 LISTOPADA			
Godzina	Temat	Miejsce	Wydawca/Podpisywanie
12.00-13.30	Oficjalne otwarcie TKH 2021 oraz wręczenie Nagrody Klio za najlepszą książkę historyczną. Po raz dwudziesty siódmy jury wyróżni najlepsze książki 2020/2021.	Sala Wielka, Zamek Królewski – Muzeum	
14.00-14.50	Spotkanie z prof. Cezarym Królem	Sala kinowa	Bellona
15.00-15.50	Seminarium „Andrzeja Walickiego spojrzenia na PRL i III RP” – Panel dyskusyjny z udziałem prof. Joanny Schiller-Walickiej, prof. Pawła Kozłowskiego i red. Pawła Dybicza wokół serii książek „PRL i skok do neoliberalizmu” t. I – III.	Sala kinowa	Wydawnictwo „Oratio Recta”
PIĄTEK, 26 LISTOPADA			
Godzina	Temat	Miejsce	Wydawca/Podpisywanie
17.00-17.50	Państwowy Instytut Wydawniczy zaprasza na premierę książki „1989. Jesień narodów”. W rozmowie o książce udział wezmą autorzy: Aleksander Gubrynowicz i Paweł Ukielski oraz dr Łukasz Kamiński, polski historyk specjalizujący się w najnowszej historii Polski, doktor nauk humanistycznych.	Sala kinowa	PIW
SOBOTA, 27 LISTOPADA			
Godzina	Temat	Miejsce	Wydawca/Podpisywanie
11.00-11.50	Spotkanie z Grzegorzem Gąsiorem autorem książki „Polityka narodowościowa państwa na czechosłowackim Śląsku Cieszyńskim w latach 1920-1938”	Sala kinowa	Wydawnictwa UW
12.00-12.50	Spotkanie z Przemysławem Matusikiem, autorem czterotomowej „Historii Poznania”	Sala kinowa	Wydawnictwo Miejskie Posnania
13.00-13.50	Czy kult bohaterów uskrzydla czy kępuje? Wyjaśnia czy zaciemnia narodowi jego dzieje? Czy istnieje tylko jeden przepis na patriotyzm? Czym on właściwie jest i jak powinien wyglądać w XXI wieku? Zapraszamy na spotkanie z prof. Andrzejem Nowakiem, historykiem, autorem wielu ważnych książek. Rozmowę poprowadzi Maciej Rosalak.	Sala kinowa	Wydawnictwo Literackie
14.00-14.50	Seminarium „O stosunkach polsko-rosyjskich – reset?, spotkanie z Autorem książki „Polska – Rosja. Reset na stulecie pokoju ryskiego? Witoldem Modzelewskim	Sala kinowa	Wydawnictwo Instytutu Studiów Podatkowych
15.00-15.50	O kulisach wywiadu w III RP z ptk. Grzegorzem Małeckim i Łukaszem Maziewskim, autorami książki „W cieniu” porozmawia Patrycjusz Wyżga.	Sala kinowa	Bellona

16.00-16.50	Spotkanie z Maciejem Górnym - historykiem, profesorem w Instytucie Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN w Warszawie wokół jego najnowszej książki „Polska bez cudów. Historia dla dorosłych” - to opowieść o polskiej drodze do niepodległości bez fikcji, cudów i mitów, wychodząca poza heroiczno-martyrologiczny nurt. Autor wszechstronnie i pasjonująco opisuje Polskę na tle innych państw Europy Środkowo-Wschodniej, które powstały w chaosie jesieni 1918: Estonii, Litwy, Ukrainy, Czechosłowacji, Węgier... Wobec tego porównania losy naszego kraju wcale nie jawią się jako niezwykle. Za to na pewno przekłamane, i to celowo...	Sala kinowa	Agora
17.00-17.50	„Ile fikcji w historii”? Spotkanie promujące powieści historyczne Wacława Holewińskiego wydane nakładem Państwowego Instytutu Wydawniczego („Pogrom 1906”, „Pogrom 1907”, „Oraz wygnani zostali” i „Krew na rękach moich”)	Sala kinowa	PIW
NIEDZIELA, 28 LISTOPADA			
Godzina	Temat	Miejsce	Wydawca/Podpisywanie
11.00-11.50	„W twoim kraju wojna!” – świadectwa stanu wojennego – spotkanie z Małgorzatą Niezabitowską i Tomaszem Tomaszewskim	Sala kinowa	Fundacja Ośrodka KARTA
12.00-12.50	Spotkanie autorskie Rafała Skąpskiego, współautora opracowania książek Zofii z Odrowąż-Pieniążków Skąpskiej „Dziwne jest serce kobiece... Wspomnienia galicyjskie” oraz „Dziwne jest serce kobiece t. 2 Wspomnienia z Pomorza i Hebdowa”	Sala kinowa	Czytelnik
13.00-13.50	Premiera książki „Kordziki Wojska Polskiego 1918-1939” autorstwa Janusza Jarosławskiego - ostatniej części 1200-stronicowej Trylogii „Oręż Niepodległej”.	Sala kinowa	Madex
14.00-14.50	Spotkanie KRZYSZTOFEM PUWALSKIM, byłym operatorem GROM-u, autorem książki „Operator 594”	Sala kinowa	Bellona
15.00-15.50	Instytut Polonika zaprasza na pokazy filmowe o tematyce historycznej. Animacja „Hetman” opowiada o losach Stanisława Żółkiewskiego, seria filmów animowanych „Polo i Nika” przybliży dzieciom temat polskiego dziedzictwa kulturowego będącego poza granicami Polski. Z kolei baśń „Wieczny ogień” przedstawia malowidła Stefana Norblina.	Sala kinowa	Instytut Polonika
16.00-16.50	Instytut Polonika zaprasza na pokazy filmowe o tematyce historycznej. Animacja „Hetman” opowiada o losach Stanisława Żółkiewskiego, seria filmów animowanych „Polo i Nika” przybliży dzieciom temat polskiego dziedzictwa kulturowego będącego poza granicami Polski. Z kolei baśń „Wieczny ogień” przedstawia malowidła Stefana Norblina.	Sala kinowa	Instytut Polonika

Laureaci Nagrody KLIO 2021

Kategoria autorska

Nagroda I stopnia

■ **WOJCIECH SZATKOWSKI** – za książkę *Józef Oppenheim – przyjaciel Tatr i ludzi* (Muzeum Tatrzańskie, Wydawnictwo ITW)

Józef Oppenheim. Przyjaciel Tatr i ludzi to biografia Józefa Oppenheima (ps. Opcio), wieloletniego naczelnika Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego (TOPR), znakomitego fotografa tatrzańskiego, miłośnika nart i zapalonego tatarnika. Książka autorstwa Wojciecha Szatkowskiego opisuje niezwykle ciekawe życie Oppenheima, które odcisnęło trwałe ślady na historii polskich Tatr.

Nagroda II stopnia

■ **TOMASZ KIZWALTER** – za *Polska nowoczesność. Genealogia* (Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego)

Podróż w głąb narodzin i rozwoju polskiej nowoczesności. Europejskie koncepcje filozoficzne, rozwój przemysłu, przeobrażenia społeczne, wydarzenia historyczne, a na ich tle nasze, specyficzne osiągnięcia, jak chociażby idee zrodzone w czasach Wielkiej Emigracji. Od ponad 200 lat toczą się w Polsce dyskusje o nowoczesności. Przeradzają się często w gwałtowne spory, dotyczą bowiem najistotniejszych zagadnień polskiego życia zbiorowego, w tym tego, czym jest i czym powinna być polskość. Aby lepiej zrozumieć dzień dzisiejszy, warto poznać jego historyczne uwarunkowania.

Nagroda III stopnia

■ **ANDRZEJ FRISZKE** – za książkę *Państwo czy rewolucja. Polscy komuniści a odbudowa państwa polskiego 1892–1920* (Instytut Studiów Politycznych PAN, Wydawnictwo Krytyki Politycznej)

Setna rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości pozostała niewykorzystaną szansą na namysł wokół procesów, które doprowadziły do wydarzenia najważniejszego bodaj w XX-wiecznej historii Polski. Książka prof. Andrzeja Friszke to bezprecedensowa próba przedstawienia polskich komunistów nie jako zbrodniarzy czy władców PRL-u, ale jako jednej z sił, które współtworzyły nowoczesne państwo polskie. To nowe spojrzenie na dzieje ruchu komunistycznego w Polsce.

Kategoria monografia naukowa

Nagroda I stopnia

■ **TOMASZ KURPIERZ** za książkę *Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty* (Instytut Pamięci Narodowej Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu)

Książka przedstawia społeczną, zawodową i polityczną działalność Henryka Sławika (1894–1944), w okresie międzywojennym powstańca śląskiego, polityka PPS, redaktora „Gazety Robotniczej”, radnego Katowic i członka Śląskiej Rady Wojewódzkiej, w czasie II wojny światowej prezesa Komitetu Obywatelskiego dla Spraw Opieki nad Polskimi

Uchodźcami na Węgrzech i Delegata Rządu RP ds. uchodźców w tym kraju.

Nagroda II stopnia

■ **PIOTR KULIGOWSKI** za książkę *Radykałowie polistopadowi i nowoczesna galaktyka pojęć (1832–1888)* (Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS)

Dzieje Wielkiej Emigracji to skomplikowana sieć ludzi, ugrupowań, powiązań, która wciąż stanowi pole do popisu dla badaczy. Przede wszystkim badaczy idei i poglądów. Piotr Kuligowski zajął się poglądami – ewoluującymi w ciągu kilku dziesięcioleci – czterech działaczy emigracyjnej lewicy: Jana Czyńskiego, Jana Nepomucena Królikowskiego, Henryka Kamińskiego i Stanisława Worcella. W swojej pracy autor pokazuje, jak w XIX wieku formułowano się terminologia społeczna i polityczna.

Nagroda III stopnia

■ **MICHAŁ PRZEPERSKI** za książkę *Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna* (Instytut Pamięci Narodowej Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu)

Mieczysław Franciszek Rakowski, ostatni I sekretarz KC PZPR (1989–1990), premier (1988–1989), wicepremier (1981–1985) oraz wicemarszałek Sejmu PRL (1985–1988), współtwórca i wieloletni redaktor naczelny tygodnika „Polityka” (1958–1982). Długo trwała kariera polityczna oraz nimb liberala czynią z niego jedną z najbardziej interesujących

postaci w dziejach PRL. Ta książka to próba bilansu skomplikowanego życiorysu politycznego.

Kategoria edytorska

Równorzędne wyróżnienia:

■ **WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU JANA KOCHANOWSKIEGO** w KIELCACH za książkę *Album powstańców 1863 roku z Grodzieńszczyzny* (oprac. Aleś Sauczuk, Aliaksandr Radziuk, redakcja naukowa Wiesław Caban)

■ **WYDAWNICTWO INSTYTUTU ARCHEOLOGII I ETNOLOGII** PAN za serię książek *Origines Polonorum* (redaktor naukowy serii Przemysław Urbańczyk)

■ **WYDAWNICTWO, KSIĘGARNIA, ANTYKWARIAT GÓRSKI „FILAR”** KIELCE za książkę *Tatry Zakopane w ilustracji Walerego Eljasza-Radzikowskiego* (autor: Radosław Kutyl)

■ **MUZEUM WOJSKA POLSKIEGO** za książkę *Trofea wojny polsko-bolszewickiej 1919–1920* (autorzy: Jarosław Pych, Michał Mackiewicz)

■ **MUZEUM HISTORII POLSKIEGO RUCHU LUDOWEGO** za książkę *Mała encyklopedia Polonii francuskiej* (autor: Zbigniew Andrzej Judycki)

■ **PROF. EUGENIUSZ CEZARY KRÓL** za wzorową edycję naukową, opatrzenie wstępem i przypisami książki *Mein*

Kampf. Wydanie krytyczne (Wydawnictwo Bellona)

Kategoria Varsaviana

Nagroda I stopnia

■ **KRZYSZTOF MORDYŃSKI** za książkę *Sny o Warszawie. Wizje przebudowy miasta 1945–1952* (Prószyński Media Sp z o.o.)

Książka o koncepcjach kształtowania nowej Warszawy, o próbach znalezienia urbanistycznego i architektonicznego przepisu na szczęście. Po wojnie Warszawa nie została odbudowana. Przywrócono ją do życia, ale w odmiennej formie, ukształtowanej przez mieszaną sentymentu, poczucia misji, szaleńczej odwagi, przesadnej pewności siebie i specyficznych powojennych okoliczności. Bo to, co widoczne nad powierzchnią, jest tylko małym fragmentem całości, której większość skrywa się głębiej.

Nagroda II stopnia

■ **AGNIESZKA CUBAŁA** za książkę *Warszawskie dzieci '44* (Prószyński Media Sp. z o.o.)

Książka *Warszawskie dzieci '44* pozwala spojrzeć z zupełnie nowej perspektywy na udział najmłodszych mieszkańców miasta w powstaniu warszawskim. Po raz pierwszy ukazuje, jak dzieci uczyły się żyć w zupełnie nowej dla nich powstańczej rzeczywistości. Spojrzenie na powstanie warszawskie oczami dziecka, poznanie jego emocji i dramatów odsłania prawdę o walce pozabawionej heroizmu oraz cenie, którą przyszło za nią zapłacić, by móc żyć dalej.

Nagroda III stopnia

■ **MAREK TELER** za książkę *Zagadka Iny Benity. AK-torzy kontra kolaboranci* (Wydawnictwo Bellona)

Ina Benita to bez wątpienia jedna z najbardziej tajemniczych i intrygujących przedwojennych aktorek. Przez Niemców oskarżana o współpracę z polskim podziemiem i więziona na Pawiaku, przez Polaków oskarżana o kolaborację z Niemcami. Po wojnie ślad po niej zaginął. Marek Teler odkrywa tajemnicę jej życia i powojenne losy artystki. Książka opisuje także skomplikowane życiorysy artystów na wojennej scenie i pokazuje, że w czasie okupacji nic nie było jednoznaczne, a granica między bohaterstwem a zdradą bywała bardzo cienka...

Więcej na:

www.historiaikultura.pl

Nagroda im. prof. Jerzego Skowronka

Tegoroczna nagroda przypadła ex aequo następującym autorom i wydawcom:

■ **ANDRZEJ BIERNAT, SŁAWOMIR GÓRZYŃSKI, Cmentarz Champeaux w Montmorency. Groby polskie. Cimetière Les Champeaux à Montmorency. Les Tombes Polonaises.** Towarzystwo Miłośników Historii. Wydawnictwo DiG, Warszawa 2021

■ **ANDRZEJ KRAWCZYK, Czyja jest Bośnia? Krótka historia kraju trzech narodów.** Znak Horyzont, Kraków 2021

Więcej na:

www.rynek-ksiazki.pl

MECENAS NAGRODY KLIO

STOWARZYSZENIE AUTORÓW I WYDAWCÓW
COPYRIGHT POLSKA

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polska zbiorowo zarządza prawami autorskimi wydawców oraz reprezentuje interesy środowisk wydawniczych i twórczych. Stowarzyszenie od początku swojego istnienia zajmuje się pobieraniem opłat reprograficznych od producentów i importerów urządzeń kopiujących oraz papieru kserograficznego, a także od przedsiębiorców, którzy prowadzą punkty ksero. Zebrane środki są dzielone pomiędzy uprawnionych wydawców książki i prasy i wypłacane jako forma ustawowej rekompensaty za powielanie utworów w ramach dozwolonego użytku osobistego. Od 2016 roku SAIW Copyright Polska obsługuje również proces podziału i wypłaty wynagrodzeń za użyczenie przez biblioteki publiczne egzemplarzy utworów wyrażonych słowem, a od 2020 roku wykonuje działalność edukacyjną i kulturalną na podstawie ustawy o zbiorowym zarządzaniu.

NOWY SYSTEM INFORMATYCZNY DLA WYDAWCÓW

Najważniejszym projektem Stowarzyszenia w 2021 roku było wdrożenie nowego systemu informatycznego dla wydawców, nazwanego w nawiązaniu do jego funkcjonalności Systemem Repartycyjno-Członkowskim. Głównym założeniem tego systemu było udostępnienie wydawcom platformy dającej im możliwość bezpośredniego przesyłania danych opisowych i liczbowych niezbędnych do realizacji podziału i wypłaty zainkasowanych przez Stowarzyszenie opłat. System IT zapewnia wydawcom intuicyjne administrowanie wprowadzonymi danymi i umożliwia oparcie procesu podziału rekompensat na pochodzących od wydawców rzeczywistych danych o utworach. Bardzo

istotne było również uelastycznienie komunikacji pomiędzy Stowarzyszeniem a wydawcami na każdym etapie wypłaty rekompensat. Realizacja tych wypłat opiera się obecnie na nowym module księgowym, który pozwala na automatyczny i transparentny obieg dokumentów finansowych wystawianych po naliczeniu wynagrodzenia. Za zgodą wydawców dokumenty są udostępniane na ich indywidualnych kontach w Systemie Repartycyjno-Członkowskim.

WYNAGRODZENIA ZA WYPOŻYCZENIA BIBLIOTECZNE W LATACH 2021–2025

Decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego SAIW Copyright Polska wygrało kolejny konkurs i zostało w 2021 roku ponownie wskazane jako organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi uprawniona do podziału i wypłaty wynagrodzenia za użyczenie przez biblioteki publiczne egzemplarzy utworów wyrażonych słowem. Zadanie to na podstawie obowiązującej decyzji Ministra zostało Stowarzyszeniu powierzona na czas do roku 2025. Stowarzyszenie od początku obsługi wynagrodzeń za użyczenia biblioteczne zapewnia i udoskonala narzędzia informatyczne dla twórców i wydawców, ułatwiające im przygotowanie oświadczeń o utworach, które są konieczne w procesie ustalania prawa do wynagrodzenia.

STYPENDIA NA ROK AKADEMICKI 2021/2022

W 2021 roku SAIW Copyright Polska, realizując statutowe założenia działalności edukacyjnej organizacji zbiorowego zarządzania, uruchomiło programy stypendialne dla

studentów i doktorantów zajmujących się problematyką ochrony własności intelektualnej. W tym roku akademickim programy dotyczą dwóch dziedzin:

- prawa autorskiego i prawa pokrewnego, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorowego zarządzania tymi prawami;
- odpowiedzialności pośredników internetowych, ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań prowadzenia działalności wydawniczej w środowisku cyfrowym.

W ramach każdego z programów stypendialnych ustanowiono po dwa indywidualne stypendia, w wysokości 2000 zł brutto miesięcznie, wypłacane przez dziewięć miesięcy roku akademickiego 2021/2022.

KWARTALNIK „COPYRIGHT POLSKA”

W bieżącym roku Stowarzyszenie rozpoczęło wydawanie kwartalnika informacyjno-edukacyjnego, który zawiera informacje o działalności SAIW Copyright Polska, a także podejmuje problematykę praw własności intelektualnej, w szczególności w obszarze aktywności wydawniczej: praw autorskich, praw pokrewnych oraz prawnej ochrony baz danych. Głównym celem wydawnictwa jest prowadzenie wśród członków Stowarzyszenia działalności edukacyjnej mającej podnieść świadomość prawną oraz ułatwić wykonywanie działalności wydawniczej z zapewnieniem wysokiego poziomu ochrony praw własności intelektualnej. ■

www.copyrightpolska.pl

Spotkania na stoiskach

CZWARTEK, 25 LISTOPADA			
Godzina	Autor	Miejsce	Wydawca/Podpisywanie
12:00-14:00	Robert Walenciak	nr 27	Przegląd Oratio Recta
13:00	Wojciech Szatkowski	nr 37	Wydawnictwo ITW
13:00	prof. Cezary Król	nr 34	Bellona
13:30	prof. Tomasz Szarofa	nr 34	Bellona
14:00-15:00	dr Zbigniew Hundert, dr Tomasz Mleczek	nr 56	Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum
14:00-16:00	red. Roman Kurkiewicz	nr 27	Przegląd Oratio Recta
15:00	Artur Foryt	nr 34	Bellona
15:00-16:00	Paweł Guff	nr 56	Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum
17:00-18:00	Janusz Jarosławski	nr 35	BRÓŃ BIAŁA
PIĄTEK, 26 LISTOPADA			
Godzina	Temat	Miejsce	Wydawca/Podpisywanie
10:00	Wojciech Szatkowski	nr 37	Wydawnictwo ITW
11:00-12:30	Jan Engelgard	nr 52	Muzeum Niepodległości
11:00-13:00	red. Paweł Dybicz	nr 27	Przegląd Oratio Recta
13:00-15:00	prof. Joanna Schiller-Walicka	nr 27	Przegląd Oratio Recta
14:00-17:00	Dariusz Zalega	nr 9	Wydawnictwa RM
15:00-18:00	Leszek Konarski	nr 27	Przegląd Oratio Recta
16:00-17:30	Paweł Placzek	nr 30	Skarpa Warszawska
16:30	Aleksander Gubrynowicz i Paweł Ukielski	nr 68	PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY
17:00-18:00	Janusz Jarosławski	nr 35	BRÓŃ BIAŁA
SOBOTA, 27 LISTOPADA			
Godzina	Temat	Miejsce	Wydawca/Podpisywanie
11:00	Aldona Zaorska	nr 64	POLSKA KSIĘGARNIA NARODOWA
11:00-12:00	Danuta Koper i Janusz Dziano	nr 1	MAGIA SŁOWA
11:00-12:00	Iwona Kienzler	nr 17	Wydawnictwo LIRA
11:00-12:00	prof. Andrzej Nowak	nr 38	BIAŁY KRUK
11:00-12:45	Jarosław Molenda	nr 12	Wydawnictwo Replika
11:00-14:00	Łukasz Kossowski	nr 22	Biuro Handlowe Comax
11:30	Katarzyna Ewa Kozubska	nr 37	Wydawnictwo ITW
12:00	Barthosz Borkowski	nr 34	Bellona

12:00	Tymoteusz Pawłowski	nr 41	Wydawnictwo Fronda i Wydawnictwo Zona Zero
12:00	dr Ewa Kurek	nr 64	POLSKA KSIĘGARNIA NARODOWA
12:00	Marek Teler	nr 34	Bellona
12:00-12:50	prof. Andrzej Nowak	nr 70	WYDAWNICTWO LITERACKIE
12:00-12:50	Krzysztof Bochus	nr 30	Skarpa Warszawska
12:00-13:30	Jakub Wosiński	nr 71	WYDAWNICTWO PROHIBITIA
12:00-14:00	red. Paweł Dybicz	nr 27	Przegląd Oratio Recta
12:00-14:00	Rafał Skąpski	nr 72	SW „Czytelnik”
13:00	Michał Piekarski	nr 34	Bellona
13:00	Grzegorz Łukomski	nr 37	Wydawnictwo ITW
13:00	Przemysław Matusik	nr 18	Wydawnictwo Miejskie Poznań
13:00	Piotr Gociek	nr 14	Oficina Wydawnicza Volumen
13:00	Artur Lipiński	nr 64	POLSKA KSIĘGARNIA NARODOWA
13:00	Sebastian Warlikowski	nr 41	Wydawnictwo Fronda i Wydawnictwo Zona Zero
13:00-13:50	Edyta Świętek	nr 30	Skarpa Warszawska
13:00-15:00	Mirosław Słowiński	nr 12	Wydawnictwo Replika
13:30-15:00	Krzysztof Karoń	nr 71	WYDAWNICTWO PROHIBITIA
14:00	Stanisław Januszewski	nr 64	POLSKA KSIĘGARNIA NARODOWA
14:00	Monika Luft	nr 37	Wydawnictwo ITW
14:00	Jarosław Wojtczak	nr 34	Bellona
14:00	Iwona Kienzler	nr 34	Bellona
14:00-14:50	Ida Żmiejewska	nr 30	Skarpa Warszawska
14:00-16:00	Jerzy Domański	nr 27	Przegląd Oratio Recta
14:30-16:30	prof. Andrzej Nowak	nr 38	BIAŁY KRUK
15:00	Tomasz Stańczyk	nr 41	Wydawnictwo Fronda i Wydawnictwo Zona Zero
15:00	Joanna Jax	nr 30	Skarpa Warszawska
15:00	Nina Majewska-Brown	nr 34	Bellona
15:00-16:00	Witold Modzelewski	nr 27	Wydawnictwo Instytutu Studiów Podatkowych
15:00-16:30	Dariusz Rozwadowski	nr 71	WYDAWNICTWO PROHIBITIA
16:00	Jerzy Kłosiński	nr 37	Wydawnictwo ITW
16:00	Grzegorz Małecki i Łukasz Maziewski	nr 34	Bellona

16:00	Mariusz Świder	nr 41	Wydawnictwo Fronda i Wydawnictwo Zona Zero
16:00-16:50	Grzegorz Kalinowski	nr 30	Skarpa Warszawska
16:30	Wacław Holewiński	nr 68	PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY
16:00-18:00	Adam Bujak	nr 38	BIAŁY KRUK
16:00-18:00	Ewa Nowakowska	nr 27	Przegląd Oratio Recta
17:00-18:00	Janusz Jarosławski	nr 35	BRÓŃ BIAŁA
17:00-18:00	Jolanta Sosnowska	nr 38	BIAŁY KRUK
NIEDZIELA, 28 LISTOPADA			
Godzina	Temat	Miejsce	Wydawca/Podpisywanie
10:00-11:00	red. Paweł Dybicz	nr 27	Przegląd Oratio Recta
11:00-12:00	Danuta Koper i Janusz Dziano	nr 1	MAGIA SŁOWA
11:00-13:30	Adam Bujak	nr 38	BIAŁY KRUK
11:00-14:00	Robert Walenciak	nr 27	Przegląd Oratio Recta
11:00-14:00	Marcin Wikło	nr 22	Biuro Handlowe Comax
12:00-12:55	Tomasz Kuls	nr 30	Skarpa Warszawska
12:00-13:00	Jarosław Molenda	nr 17	Wydawnictwo LIRA
12:00-13:00	Agata Lipczik	nr 40	Instytut Sztuki PAN
12:00-13:00	ks. prof. Waldemar Chrostowski	nr 38	BIAŁY KRUK
12:00-13:30	Jolanta Sosnowska	nr 38	BIAŁY KRUK
13:00	Piotr Kitrasiewicz	nr 37	Wydawnictwo ITW
13:00	Paweł Lisicki	nr 41	Wydawnictwo Fronda i Wydawnictwo Zona Zero
13:00	Krzysztof Puwalski	nr 34	Bellona
13:00-13:55	Marek Teler	nr 30	Skarpa Warszawska
13:00-15:00	Rafał Skąpski	nr 72	SW „Czytelnik”
14:00	Krzysztof Jabłonka	nr 41	Wydawnictwo Fronda i Wydawnictwo Zona Zero
14:00	Iwona Kienzler	nr 34	Bellona
14:00-15:30	Sławomir Danilczuk	nr 71	WYDAWNICTWO PROHIBITIA
14:00-17:00	Piotr Ciszewski	nr 27	Przegląd Oratio Recta
15:00	Krzysztof Rak	nr 34	Bellona
16:00-17:00	Janusz Jarosławski	nr 35	BRÓŃ BIAŁA
Godziny otwarcia: czwartek-sobota: 10:00-18:00, niedziela: 10:00-17:00			

PGNiG
Mecenasem Teatru
...w Twoim domu

Wydawnictwo IPN poleca:

Monografie

Michał Ceglarek
Kapelani Wojska Polskiego z okresu wojny polsko-sowieckiej 1919-1921
Warszawa 2021, 448 s.
Książka poświęcona księżom diecezjalnym i zakonnym, którzy w latach 1919-1921 podczas wojny polsko-sowieckiej podjęli zadania kapelanów wojskowych.
ISBN: 978-83-8229-230-5, 45 zł

Marcin Krzek-Lubowiecki
Wydawnictwo Myśli Nieinternowanej. Dzieje niezależnej oficyny w latach 1982-1989
Kraków 2021, 304 s.
Przedmiotem książki jest niezależna oficyna wydawnicza działająca w latach 1982-1989 w PRL. Przedstawiono w niej dzieje tytułowego wydawnictwa, a także scharakteryzowano jego dorobek drukarski i pozawydawniczy.
ISBN: 978-83-8229-228-2, 40 zł

Arkadiusz Kutkowski
Polskie rehabilitacje. Wybrane zagadnienia polityki karnej władz PRL w latach 1953-1957
Lublin-Radom 2021, 584 s.
Książka opisuje fenomen polskich rehabilitacji, które doprowadziły do oddania sprawiedliwości części ofiar bezprawia w komunistycznym państwie polskim w latach 1944-1956.
ISBN: 978-83-8229-222-0, 50 zł

Bartłomiej P. Szyprowski
„Z moich kości i z mojej krwi powstanie prawdziwy Polak...”. II Inspektorat Zamojski Armii Krajowej (marzec 1948 - grudzień 1954 r.)
Warszawa 2020, 976 s.
Opracowanie poświęcone działalności II Inspektoratu Zamojskiego Armii Krajowej, ze

wskazaniem celów, liczby członków oraz opisem wykonywanych zadań.
ISBN: 978-83-8229-069-1, 60 zł

Studia i materiały

Archiwa polskie i sowieckie w realiach systemu komunistycznego
red. nauk. Mirosław Szumiło i Janusz Łosowski, Warszawa 2021, 352 s.
Tom zawiera studia nad wpływem czynników politycznych na działalność archiwów w Polsce i Związku Radzieckim autorstwa historyków polskich, rosyjskich, ukraińskich oraz kazachskich.
ISBN: 978-83-8229-219-0, 40 zł

Słowniki

Dariusz Węgrzyn
Księga aresztowanych, internowanych i deportowanych z Górnego Śląska do ZSRR w 1945 roku, t. 1-3
Katowice-Warszawa 2021, 1036 s. (t. 1), 1012 s. (t. 2), 1156 (t. 3)
Publikacja zawiera 46 200 biogramów mieszkańców Górnego Śląska internowanych, aresztowanych i deportowanych do pracy przymusowej w ZSRR w 1945 r. Każdy z nich został opracowany na podstawie dokumentów proveniencji polskiej, niemieckiej, rosyjskiej oraz relacji świadków.
ISBN: 978-83-8229-142-1 (komplet), 119 zł

Biografie

Kamila Cybulska
O niepodległość i prawa kobiet. Zofia Moraczewska 1873-1958

Warszawa 2021, 368 s. + 32 s. wkł. zdj.
Biografia Zofii Moraczewskiej, jednej z najwybitniejszych działaczek kobiecych i socjalistycznych przełomu XIX i XX w. oraz parlamentarzystek II RP.
ISBN: 978-83-8229-286-2, 40 zł

Soraya Kukińska
Oskar Dirlewanger. SS-Sonderkommando „Dirlewanger”
Warszawa 2021, 544 s. + 72 s. wkł. zdj.
Biografia niemieckiego zbrodniarza wojennego, dowódcy jednostki karnej SS do zwalczania partyzantów, odpowiedzialnego za liczne zbrodnie wojenne popełnione w okupowanej Polsce, na Białorusi i na Słowacji. W czasie Powstania Warszawskiego Dirlewanger odpowiadał za wymordowanie tysięcy cywilów i jeńców.
ISBN: 978-83-8229-263-3, 60 zł

Michał Przeperski
Mieczysław F. Rakowski. Biografia polityczna
Warszawa 2021, 432 s. + 16 s. wkł. zdj.
Biografia polityczna ostatniego premiera PRL. Książka jest próbą bilansu skomplikowanego życiorysu politycznego.
ISBN: 978-83-8229-221-3, 45 zł

Symon Petiura. Przywódca niepodległej Ukrainy

red. nauk. Mirosław Szumiło, IPN – Studium Europy Wschodniej UW, Warszawa 2021, 466 s.
Książka przybliża działalność Symona Petiury jako przywódcy URL w czasie walk o niepodległość i na emigracji, okoliczności jego tragicznej śmierci i procesu zabójcy oraz proces kształtowania jego wizerunku w oczach Ukraińców od okresu rewolucji po czasy współczesne.
ISBN: 978-83-8229-216-9, 45 zł

Dokumenty

Post po „karnawale”. Amerykańskie placówki dyplomatyczne w PRL wobec pierwszych tygodni stanu wojennego
oprac. nauk. Patryk Pleskot, Warszawa 2021, 552 s.
Tom prezentuje wybór źródeł: tłumaczeń raportów ambasady USA w Warszawie z pierwszych tygodni stanu wojennego, sporządzonych przez Departament II MSW (kontrwywiad). Książkę można uznać za kontynuację publikacji „Karnawał” po amerykańsku, wydanej nakładem IPN w 2020 r.
ISBN: 978-83-8229-223-7, 50 zł

Księga i dyplomaci. Spotkania pracowników amerykańskich placówek dyplomatycznych w PRL z przedstawicielami Kościoła w świetle dokumentów (1974-1988)
oprac. naukowe Patryk Pleskot, Warszawa 2021, 456 s.
Książka zawiera wybór źródeł dotyczących spotkań przedstawicieli USA z duchownymi Kościoła katolickiego w Polsce sporządzonych przez amerykańskich dyplomatów pracujących w PRL w ostatnim piętnastoletciu jej istnienia.
ISBN: 978-83-8229-067-7, 45 zł

Albumy

Paweł Miedziński
Centralna Agencja Fotograficzna 1951-1991
Szczecin 2021, 496 s.
Obszerna i bogato ilustrowana monografia poświęcona Centralnej Agencji Fotograficznej (CAF), instytucji powołanej do tworzenia serwisu fotograficznego dla prasy codziennej, obejmująca całokształt jej funkcjonowania

– kadry, struktury, mechanizmy zależności od powstania do zakończenia jej istnienia.
ISBN: 978-83-8229-169-8, 99 zł

Mariusz Niestrawski
Polskie Wojsko Lotnicze 1918-1920
Poznań-Warszawa 2021, 252 s.
Książka jest próbą rozprowadzenia wiedzy o początkach lotnictwa spod znaków biało-czerwonej szachownicy. Jest swoistym wprowadzeniem do historii polskich Wojsk Lotniczych w latach 1918-1920.
ISBN: 978-83-8229-232-9, 59 zł

Adam Pleskaczyński
Wartheland. Dzieje zbrodni
Poznań-Warszawa 2021, 383 s.
Monograficzny album przedstawiona dzieje Kraju Warty z perspektywy ludności polskiej, żydowskiej i niemieckiej.
ISBN: 978-83-8229-225-1, 59 zł

Grzegorz Rakowski
Kresowe rezydencje. Zamki, pałace i dwory na dawnych ziemiach wschodnich II RP, t. 2: Województwo nowogrodzkie
Warszawa 2021, 504 s., dodruk
Druka z cyklu publikacji poświęconych siedzibom ziemskim na ziemiach wschodnich II RP. Tym razem przedstawiono kresowe rezydencje na terenie byłego województwa nowogrodzkiego.
ISBN: 978-83-8229-105-6, 69 zł

Publikacje popularno-naukowe

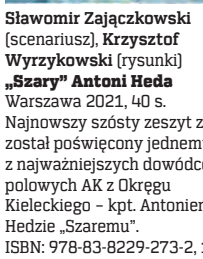

Adam Hlebowicz
Podróż na Wschód
Warszawa 2021, 512 s.
Publikacja zawiera uporządkowane tematycznie artykuły poświęcone głównie problematyce kresowej: rozważania nad znaczeniem pojęcia „Kresy” i przywracaniem pamięci o nich oraz ilustrowany przykładami opis zagłady polskich elit i strat kultury materialnej na Wschodzie.
ISBN: 978-83-8229-264-0, 50 zł

Gry i komiksy

Miś Wojtek
45 zł

Niepodległa
99 zł

ORP Orzeł
49 zł

Sławomir Zajęczkowski (scenariusz), **Krzysztof Wyrzykowski** (rysunki)
Bitwa Warszawska 1920 roku
Warszawa 2020, 56 s.
Komiks przedstawia historię jednej z 18 najważniejszych bitew w dziejach świata z perspektywy uczestniczących w zmaganiach warszawskich ochotników.
ISBN: 978-83-8098-209-3, 15 zł

Michał Konarski (scenariusz), **Hubert Ronek** (rysunki)
Srebrni na szlakach Bitwy Warszawskiej 1920 r.

Kalendarz na 2022 rok
Format A3, 35 zł

Oglądaj salon autorów IPN

25-28 listopada godz. 12.00

IPNtv

YouTube

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

POLECAMY

**NAJNOWSZY
KATALOG
WYDAWNICZY
IPN**

ipn.poczytaj.pl

Do zobaczenia 25–28.11.2021 na Targach Książki Historycznej

Zamek Królewski w Warszawie – Arkady Kubickiego
(nisza nr II, stoisko 53 i 54)

WYDAWNICTWO
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ IPN